

**Fəzail
İsmayıllı
Böyükkişi**

Bütöv Azərbaycan Ocaqları (BAO)
Abbas Lisanının hüquqlarının Müdafiə
Komitəsinin sədri

65-yaşımın tamam olması bir heftədən də az vaxt qalıb. İndiyə qədər şair-publisist, həkim ömrüm haqqında istənərlə, istərsə nəzmlə nə yazmışamsa bunların hamisini ömrü gündəliklərim adlandırmışam. Bu haqda üzümü dostlara tutaraq bir şeirimdə belə demişəm:

Dostlar belə söylər qəlbim, məsləkim,
Ən nəcib insandır xeyirxah həkim.
Sanmayın şairlik dəlibiyimdir,
Yox, o mənim ömrü gündəliyimdir.

İllər gəlib keçdi. Zamanın çətin sınaqlarından, ağrı-acılardan keçərək axır ki, 65 yaşıma da gəlib çatdım. Bu illər ərzində ömrümün müxtəlif çağlarında söylədiyim 6 qısa deyim bir-bir gəlib xeyalımdan keçdi. Elə bu deyimlər də məni "Ömrür dastanı" əsərimi yazmağa ruhlandırdı. Əvvəlcə həmin altı qısa deyimi diqqətinizə çatdırıram:

1. "Gözümü açandan xalqımı yaxşı yaşayan görmedim, yaxşı yaşayanları da xalqıma düşman gördüm". 2. "Qırmızı adamlara qarşı qıpçırmızı olmasan, sapsarı saralıb qapqara günlər görəcəksən". 3. "Zorrama zirramanın yeganə qabiliyyətidir". 4. "Oğuz Türk'ləri dərinən dərk etməlidirlər ki, Azərbaycan ərazisi dünya ağalarının nəfəsinin kəsişdiyi məkandır. Ona görə də başa düşməliyik ki, Bakıdan Təbrizə qədər coğrafi məsafə o qədər çox olmasa da, siyasi məsafə ekvatorдан da uzundur". 5. "Azərbaycan Bütöv Dövlət olmayıncı vəziyyətimiz getdikcə ağırlaşacaq, azadlıq və xoşbəxtlik nə olduğunu bilməyəcəyik". 6. "Buna tək Tanrı da şahiddir ki, Oğuz Türk'lərini özlərindən qeyri kimsə onları öz ərazilərinin həqiqi sahibləri edə bilmez, yaxud da həqiqi sahibləri etmək istəməzlər. Bunun nə demək olduğunu aydın başa düşməymiz üçün dahi şairimiz Əfsaləddin Xəqaniyyin "Pisini demirəm, yaxsısan dan yaxşılıq gözləmə dünyənin" misrasını dərindən dərk etməyimiz lazımdır".

Bu qısa deyimlər xeyalımdan gəlib keçəndən sonra 65-illik ömrümü şərti olaraq iki mərhələyə böldür: I - 1957-ci ilin 1 avqust ilə 1987-ci ilin 1 avqust arasındakı 30-illik ömrüm; II-ci mərhələ 1987-ci ilin 1 avqustu ilə 2022-ci ilin 1 avqust arasındakı mərhələ. Diqqət yetirəndə gördüm ki, bir qədər əvvəldə söylədiyim altı qısa deyim hər iki mərhələyə eyni dərəcədə aididir və bir insan ömrü üçün də öz təsirini getdikcə daha da ağır dərəcədə göstərməkədər (bunun da əsas səbəbi insanın tədricən qocalması və taqəddən düşməsidir).

İndi də ömrümün birinci mərhələsinə qısaca nəzər yetirim. Bu mərhələ sovet dövlətinin Stalindən sonrakı dövrü-

nə aid olduğundan nisbetən sakit mərhələdir, yenidənqurma dövründə bəzi siyasetçilər bu mərhələyə dərğünluq dövrü də deyirdilər və sovet dövlətinin dağlımasının əsas səbəbini də bu dərğünluq dövründə görürdülər. Mənim aləmimdən sovet

dövlətinin Stalinin ölümüne qədərki dövrü, bolşevizm dövrü idi, bu dövər görə hamı Stalin kimi düşünməliydi, bu da mümkün olmadığından Stalin-dən başqa hamı günahkar idi və Stalin də kimi istəsə iblisə-

xıntılarla məruz qalıb. Belə ki, ömrümün birinci mərhələsində orta və ali məktəbi bitirmişəm, gənc həkim kimi işə başlamışam, ailə-uşaq, mənzil, bağ sahibi olmuşam. Ömrümün həm ən ağır, həm də ən şərəf-

dən sonra kafedrada assident götürülmədiyimdən, uzun müddət işsiz qaldığımdan ağır xəstələnmışəm, nəticədə ailəm dağılıb, iki evim və bağım əlliimdən çıxıb. İki oğlum atasız qalıb, uzun müddət kənddə

həm də yazıb-yaratdıqlarımı qəzetlərdə dərc etdirmək və kitablar çıxarmaq məqsədiyle Bakıya qayıtmışı qarşımıma məqsəd qoydum. Xeyixah adamların köməyi ilə yenidən ailə qursam da daha böyük çətinliklər üzləşdim, səkkiz aya yaxın dostumun başında bağbanlıq etdim. Bağ təzə salındığından və böyük olduğundan görüləsi işləri çox idi. Nə qədər çox işləsəm də işi başa götürədim.

Daha çox işləyəndə də qan təziqim tez-tez yüksəlir və ürəyimdə kəskin ağrılar baş qaldırırdı. Ürək həkiminə özümü yoxlatdırıqdə, o ürəyimi diqqətlə müayinə etdikdən sonra mənə dedi: "Həm təzyiqin çox yüksəkdir, həm də ürəyində kəskin aritmiya və taxikardiya var. Ona görə də ciddi şəkildə müalicə olunmalıdır və sənə qatiyyən ağır işlərdə çalışmaq olmaz". Başa düşdüm ki, dostum bağına yeni bağban tapmalıdır, mən də bir müddət həm başqa yerdə qalmalıyam, həm də ürəyimi müalicə etdirməliyəm. Bu vaxt sevimli xalq şairimiz və yaxın dostum Məmməd Araz rəhmətə getdi. Məmməd Arazın dəfn mərasimində iştirak etdim, digər qələm dostlarımla birlikdə Məmməd Arazın tabutunun ciyinimdə apararkan, taleyimi düşünərək bədaətən bu dördlüyü söylədim:

**Kim geldi, kim getdi, kim nə apardı,
Yaxşı yamandan sechəseçdəyəm.
A Məmmədən közdür, canın qurtardı,
Mənsə qapılarda köçhaköçdəyəm.**

Bu köçhaköçlərdə qəzetlərdə dərc olunan şeirlərim də mənə bir yük olduğundan nə qədər acı olsa da, onları apara bilmədiyimdən o şeirlərimi öz əlimə yandırıb külənə sovurmağa məcbur olurdum. Böyüklerin

Ömrür dastanım

nə qımışaraq uf demədən onu öldürə bilərdi... Stalinin ölümündən bu gənə qədərki dövürə neobolşevizm dövrüdür. Neobolşevizm dövrü Stalin dövrüne nisbətən yumuşaq dövür kimi görünən də bu dövür də eybəcər şəkildə Stalin dövrünün davamıdır. Belə ki Stalin dövrü bir ərli arvada bənzəyirdi, neobolşevizm dövrü çox ərli arvada bənzəyir. Bu dövürlərin hər ikisində oxşar cəhətlər gizli və açıq şəkildə diktatura və demokratiya arasında amansız şəkildə mübarizələrin və müharibələrin getməsidir.

1991-ci ilin avqust-sentyabr aylarında SSRİ dağıldan, müttəfiq respublikalar müstəqil dövlətlərə çevriləndən sonra diktatura və demokratiya arasındakı mübarizə və müharibə daha amansız və daha qanlı şəkil aldından, həmin müstəqil dövlətlərə sosial - ədalət prinsipi kəskin şəkildə pozulduğundan eybəcər təbəqələşmə, yəni əhalinin çox az hissəsinin hədsiz varlanması və əksəriyyətininə yoxsulluq və səfələt içərisində yaşaması açıq-aydın şəkildə özünü göstərdi.

Bütün bunları götür-qoy etdikdən sonra deye bilərem ki, ömrümün birinci mərhələsi, yəni 30 yaşına qədər olan mərhələsi ikinci mərhələsinə nisbətən az sarsıntılarla və çi-

li illəri ikinci mərhələnin birinci on illiyi, yəni 1987-ci illə 1997-ci illər arasında olub. Bu illərdə həm həkim kimi fəaliyyət göstərmişəm, həm də şair və publisist kimi dövürü mətbuatda müntəzəm olaraq şeirlərimlə və məqalələrimlə çıxış etmişəm. Azadlıq meydanında mitinqlər getdiyi dövürlərdə

yaşamağa məcbur olmuşam. Mən Bakıdan kəndimizə gedəndə böyük oğlum 5-ci sinifə, kiçik oğlum isə üçüncü sinifə keçmişdi. O vaxt oğullarının ata qayğısına daha çox ehtiyacı olduğundan onlara tez-tez baş çəkmək üçün Bakıya gəlirdim. Bakıda daha qalmağa yerim yox idi. Həmin dövdə

Daha çox işləyəndə də qan təziqim tez-tez yüksəlir və ürəyimdə kəskin ağrılar baş qaldırırdı. Ürək həkiminə özümü yoxlatdırıqdə, o ürəyimi diqqətlə müayinə etdikdən sonra mənə dedi: "Həm təzyiqin çox yüksəkdir, həm də ürəyində kəskin aritmiya və taxikardiya var. Ona görə də ciddi şəkildə müalicə olunmalıdır və sənə qatiyyən ağır işlərdə çalışmaq olmaz". Başa düşdüm ki, dostum bağına yeni bağban tapmalıdır, mən də bir müddət həm başqa yerdə qalmalıyam, həm də ürəyimi müalicə etdirməliyəm.

Bu vaxt sevimli xalq şairimiz və yaxın dostum Məmməd Araz rəhmətə getdi. Məmməd Arazın dəfn mərasimində iştirak etdim, digər qələm dostlarımla birlikdə Məmməd Arazın tabutunun ciyinimdə apararkan, taleyimi düşünərək bədaətən bu dördlüyü söylədim...

həm meydanın həkimi olmuşam. Bir həkim kimi xəstələrə tibbi yardım göstərmişəm, həm də çıxış edən bütün natiqləri dinləmişəm. Bu dövürdə mətbuatda çıxışlarına görə müxtəlif tərəflərdən təzyiqlərə məruz qalmışam.

Bu dövrdə və indi ağız deyə qulaq eşitmədiyindən üzələşdiyim haqsızlıqları ixtiyar sahiblərinə çatdırma bilmədiyimdən aspiranturanı bitirdik-

Məhəmməd Füzulinin "Kimsə açmaz qapım badi-səbadan geyir" misrasını anaraq çekdiyim iztirabları bir döndlüyüdə belə ifadə edirdim:

**Bəxtəvər başına sənin Füzuli,
Qapın olub, onu açan olmayıb.
Dərd elə bükübdü mərd Fəzaili,
Onun kimi evi uçan olmayıb.**

Bütün çətinliklərə baxma-yaraq həm oğullarımı görmək,

"mərhəməti" ucbatından bu vaxt çəkdiyim iztirabları da belə dile gətirirdim:

**O böyükler, o yekələr...
Üzüme qapı açmadılar,
Açıq qapıları da bağladılar.
Məni həle diri-dirilər,
Öldürdülər, ağladılar.
Odur ki özümü şair olmadığımı,
Özüm zorla inandırıram.
Yana-yana yazdığınış şeirləri,
Dona-dona yandırıram.**

(ardı gələn sayımızda)